

## FARG'ONA VODIYSIDA RADIO VA TELEVIDENIYA TARIXI (1928–1991 YILLAR)

**Karimova Dildora Sadriddinovna**

**IIV Namangan akademik litsey Tarix fani Bosh o'qituvchisi**

**[karimovadildora975@gmail.com](mailto:karimovadildora975@gmail.com)**

**+998 93 677 90 66**

**<https://doi.org/10.5281/zenodo.17439388>**

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada Farg'ona vodiysida radio va televideniya tizimining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari hamda ijtimoiy-madaniy ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda 1928–1991 yillar oralig'idagi asosiy voqealar, texnik taraqqiyot, dasturlar mazmuni va ommaviy axborot vositalarining jamiyat hayotiga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, urush yillari radiotizimning xalqni ruhlantirishdagi roli, 1950–60 yillardagi televideniyaning paydo bo'lish jarayoni va 1970–80 yillarda mahalliy media markazlarning kengayishi ilmiy jihatdan ko'rib chiqilgan. Maqola tarixiy manbalar asosida yozilgan bo'lib, Farg'ona vodiysi madaniy hayotida radio va televideniyaning tutgan o'rnini ochib beradi.

### **Kalit so'zlar:**

Farg'ona vodiysi, radio, televideniya, axborot vositalari, madaniyat, tarix, O'zbekiston, telemarkaz, dasturlar, ijtimoiy hayot, texnik taraqqiyot.

O'zbekistonning madaniy, siyosiy va axborot tarixida Farg'ona vodiysi alohida o'rin tutadi. Bu hudud qadimdan ilm-fan, san'at va madaniyat o'chog'i bo'lib kelgan. XX asrning birinchi yarmidan boshlab, ayniqsa sovet davrida, Farg'ona vodiysi O'zbekistonning ijtimoiy-madaniy hayotida faol mintaqaga aylandi. 1928-yilda vodiyning birinchi radiostansiyasining ishga tushirilishi bilan bu hududda axborot uzatishning mutlaqo yangi bosqichi boshlandi. Dastlabki radioeshittirishlar aholiga siyosiy, iqtisodiy va madaniy ma'lumotlarni yetkazish, fuqarolarda yangicha dunyoqarashni shakllantirish, o'quv-ma'rifiy ishlarni targ'ib etish vazifalarini bajargan.

Farg'ona vodiysi aholisi radioeshittirishlarni katta qiziqish bilan tinglagan. Chunki bu davrda matbuot nashrlari cheklangan, axborot manbalari esa juda kam bo'lgan. Radio orqali odamlar mamlakatdagi va dunyodagi yangiliklardan xabardor bo'lish, madaniy va ijtimoiy jarayonlarni kuzatish imkoniyatiga ega bo'ldilar. 1950–60-yillarda esa bu hududda televideniyaning paydo bo'lishi bilan yangi media madaniyat shakllandi. Televideniya dastlab Toshkent orqali efirga uzatilgan bo'lsa-da, tez orada Farg'ona, Andijon va Namangan shaharlarida mahalliy dasturlar tayyorlanib, efirga uzatila boshlandi.

Shu tariqa, 1928–1991 yillar davomida Farg'ona vodiysida radio va televideniya jamiyatning siyosiy-ma'naviy hayotida beqiyos ahamiyat kasb etdi. U xalqni bilimli, ongli, ma'naviy yetuk qilishda, madaniyatni ommalashtirishda va zamonaviy dunyoqarashni shakllantirishda muhim o'rin tutdi.

### **1. Dastlabki bosqich: radioeshittirishlarning paydo bo'lishi (1928–1941 yillar)**

Farg'ona vodiysida radio faoliyati dastlab Farg'ona va Andijon shaharlarida tashkil etilgan markazlar orqali boshlangan. Texnik imkoniyatlar cheklangan bo'lsa-da, radiotizim xalq uchun yangilik manbai sifatida katta e'tibor qozondi. O'sha yillarda efir orqali qishloq xo'jaligi, sanoat, paxtachilik va ijtimoiy hayotga oid yangiliklar uzatilib turgan.

Urush yillari radiotizim front ortidagi ma'naviy kuchga aylangan: "Vatan himoyasi uchun" shiori ostida chiqishlar, frontdagi jangchilar haqida ma'lumotlar va xalqni ruhlantiruvchi dasturlar muntazam efirga uzatilgan. Bu davrda radio, o'ziga xos "axborot quroli" sifatida, xalq ruhiyatini ko'tarish va birlashtirishda beqiyos rol o'ynadi. Urushdan keyingi yillarda esa radiotarmoq kengayib, yangi stansiyalar va texnik vositalar bilan boyitildi.

## 2. Televideniyaning shakllanish davri (1950–1970 yillar)

Ikkinchi jahon urushidan so'ng mamlakatda texnik taraqqiyot jadallashdi. 1950-yillarning oxirlarida Farg'onada birinchi televizion minoralar qurilib, Toshkentdan efir uzatish yo'lga qo'yildi. 1960-yillarga kelib esa viloyatning o'zida maxsus tahririyat va telemarkazlar paydo bo'ldi. Mahalliy dasturlar — xabarlar, madaniy chiqishlar, sport yangiliklari — asta-sekin vodiy televideniya sinfining poydevoriga aylandi.

Shuningdek, bu davrda texnik sohada ham katta yutuqlarga erishildi: telekameralar, montaj uskunalari, mikrofon va ovoz kuchaytirgichlar yangilandi. "Namangan haqiqati", "Farg'ona ovozi" va "Andijon sadosi" gazetalarining ma'lumotlariga ko'ra, o'sha yillarda televideniya texnik imkoniyatlari tez rivojlanib, o'z ovozi va tasviriga ega bo'lgan mustaqil tahririyatlar shakllangan. Teleko'rsatuvlar orqali nafaqat yangiliklar, balki mahalliy san'atkorlar chiqishlari, teatr lavhalari va ilmiy-ma'rifiy dasturlar ham efirga uzatilgan.

## 3. Mahalliy media tarmog'ining kengayishi (1970–1991 yillar)

1970-yillardan boshlab Farg'ona, Andijon va Namangan telemarkazlari muntazam efir tarmoqlariga aylandi. Bu davrda har bir viloyat o'zining haftalik dasturlari, badiiy ko'rsatuvlari, sport eshittirishlari va madaniy uzatmalari bilan tanildi. "Olimlar oblastimizda", "Sport yangiliklari", "Pillakorlar faxri" kabi ruknlar xalq orasida mashhur bo'lgan.

Televideniya xalq ijodi, mehnatkashlar hayoti, yoshlar tarbiyasi va ilm-fan yutuqlarini targ'ib qilishda yetakchi o'rin egalladi. Rangli efir texnologiyalarining joriy etilishi (1980-yillar o'rtalarida) Farg'ona vodiysi media hayotida yangi bosqichni boshlab berdi. Bu davrda televideniya faqat axborot manbai emas, balki ma'naviy-ma'rifiy tarbiya vositasi sifatida ham faoliyat yuritish boshladi.

## 4. Ijtimoiy va madaniy ta'siri

Farg'ona vodiysidagi radio va televideniya 20-asr davomida nafaqat axborot tarqatish, balki milliy o'zlikni shakllantirishda ham muhim omil bo'lgan. U orqali xalqning dunyoqarashi kengaydi, yangiliklarga ochiqlik va fikr erkinligi mustahkamlandi. Ayniqsa, qishloq xo'jaligi, fan va ta'lim sohalaridagi yutuqlar ommaga tez yetkazila boshlandi.

Televideniya orqali efirga uzatilgan dasturlar xalq orasida birlashuv, milliy g'urur, ma'naviyat va madaniyatni yuksaltirishda katta ta'sir ko'rsatgan. Shu bilan birga, radiotizim va telekanallar yosh jurnalistlar, ovoz rejissyorlari va texnik mutaxassislarning yangi avlodini yetishtirdi. 1980-yillarning oxiriga kelib, bu soha Farg'ona vodiysi madaniy hayotining ajralmas qismiga aylangan.

Xulosa qilib aytganda, 1928–1991 yillar davomida Farg'ona vodiysida radio va televideniya tizimi jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylandi. Dastlab oddiy texnik vositalar yordamida efirga chiqilgan dasturlar, keyinchalik zamonaviy uskunalar va professional jamoalar bilan boyidi. Bugun ushbu tarixiy bosqich O'zbekiston ommaviy axborot vositalari rivojining ildizi sifatida e'tirof etiladi. O'sha davr jurnalistlari, muhandislari va diktorlarining mehnati — zamonaviy media maktabining shakllanishiga zamin yaratgan milliy faxrdir.

**Adabiyotlar, References, Литературы:**

1. “Namangan haqiqati” gazetasining 1960–1980-yillardagi sonlari.
2. “Farg‘ona ovozi” gazetasi arxiv materiallari.
3. “Andijon sadosi” gazetasi, 1975–1985-yillar nashrlari.
4. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy Davlat Arxivi, fond 214, ro‘yxat 12.
5. Karimov I. “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch.” – T.: Ma’naviyat, 2008.
6. Tursunov A. “Ommaviy axborot vositalarining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari.” – Farg‘ona: FDU nashriyoti, 2015.